

ONDER DE STERREN

VIRGINIE GRIMALDI

Onder de sterren

Een moeder en twee dochters.
Een onverwachte roadtrip.
Een ode aan het leven.

Uit het Frans vertaald door
Aniek Njiokiktjien en Renate Hagenouw

Eerste druk mei 2025
Tweede druk juni 2025

Oorspronkelijke titel *Il est grand temps de rallumer les étoiles*

© 2018 Librairie Arthème Fayard

© 2025 Nederlandse vertaling Aniek Njiokiktjien en Renate Hagenouw /
Oceaan

Titel: Apollinaire, 'Il est grand temps de rallumer les étoiles', *Les Mamelles de Tirésias*, voorwoord, Éditions Gallimard, 1972.

Motto's op blz. 5: Romain Gary, *La Promesse de l'aube* © Gallimard, 1960.

Albert Cohen, *Het boek van mijn moeder* © Van Gennep en Paul Syrier
(vertaler), Amsterdam, 2012.

Blz. 208: Diane Tell, *Si j'étais un homme* © Tuta Music Inc., 1981. Jacques
Brel, *Ne me quitte pas* © Tutti Intersong Éditions Musicales Sarl, 1959.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze
uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

*All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.*

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagbeelden © Shutterstock

Foto auteur © Nadine Gerber

NUR 302

ISBN 9789046833674

ISBN 9789046833704 (e-book)

ISBN 9789046833711 (audiobook)

www.oceanboeken.nl

Oceaan maakt deel uit van Park Uitgevers

Ze had ogen waarin het zo goed vertoeven was dat ik daarna nooit meer wist waarheen te gaan.

Romain Gary, *La Promesse de l'aube*

Zoons van nog levende moeders, vergeet niet meer dat uw moeders sterfelijk zijn. Ik zal niet tevergeefs hebben geschreven als een van u na lezing van mijn lijkzang één avond vriendelijker zal zijn tegen zijn moeder. [...] Houd meer van haar dan ik van haar heb kunnen houden. Breng haar iedere dag vreugde, ik mag het zeggen want ik ken de smart, ik zeg het ernstig vanuit de hoogten van mijn rouw.

Albert Cohen, *Het boek van mijn moeder*

Voor mijn moeder

Anna

‘Anna, kom je aan het eind van de shift even naar me toe? Ik moet je iets zeggen.’

Ik knoop mijn schort om mijn middel en loop een laatste rondje door de zaal, voor de eerste klanten komen. Ik weet al wat Tony gaat zeggen, ik heb gisteren een gesprek opgevangen. Het werd tijd.

De Auberge Blanche staat sinds drie maanden bovenaan de lijst van beste restaurants van Toulouse. Het was er al druk, maar nu is het er bommetje vol. Ik heb nog maar net een tafel afgeruimd of er gaat alweer iemand zitten. Ik sta alleen in de bediening, Tony helpt me als hij niks anders te doen heeft.

Toen ik afgelopen maandag een crème brûlée naar tafel 6 bracht, hoorde ik ineens niks meer, alles werd wazig en de kracht vloeide uit mijn benen weg. Het dessert belandde op het hoofd van de klant en ik in het kantoor van de baas.

Hij begon te schreeuwen, dat ben ik wel gewend, dat betekent dat hij bezorgd is. Hij had me ooit toevertrouwd dat hij *situs inversus* heeft: zijn hart zit rechts en zijn lever zit links. Zijn manier van communiceren was duidelijk ook omgekeerd.

‘Wat heb je nou weer uitgespookt, Anna?’

‘Ik heb uitgespookt dat ik onwel werd.’

‘En waarom deed je dat?’

‘Om een beetje leven in de brouwerij te brengen, wat een vraag! Alsof het niet al druk genoeg was vanavond.’

Zijn woede ging over in een lange zucht, en daarna kwam hij in de empathiefase.

‘Oké, en voel je je nu beter?’

‘Ja, ik voel me beter, ik ga weer aan het werk.’

‘Laat maar, ik doe het wel vanavond. Maar morgen ben je er weer, oké?’

‘Ben ik ooit niet komen opdagen?’

Hij glimlachte. En daar maakte ik gebruik van.

‘Ik ben moe, Tony. Ik ben bijna veertig, ik kan het tempo niet meer volhouden. Je zou er echt iemand bij moeten nemen.’

‘Ik weet het, ik weet het, dat heb je al gezegd. Ik zal kijken wat ik kan doen.’

Hij pakte zijn telefoon en belde Estelle, zijn minnares, om haar te vertellen dat hij op dat moment graag in haar slipje zou zitten. Ik maakte eruit op dat ons gesprek beëindigd was.

Mijn buurman Paul vindt ook dat ik ander werk moet gaan doen. Hij heeft de tabakswinkel van mijn vader overgenomen; hij denkt duidelijk dat banen door de ouievaars worden geleverd die zich hebben omgeschoold toen de babymarkt hun werd afgepikt door de kolen en rozen.

Maar om eerlijk te zijn heb ik geen andere vaardigheden. Ik heb wel gestudeerd, een accountancy-opleiding. Op de laatste dag van mijn examens kwam ik erachter dat ik zwanger was. Mathias verdiende best aardig, dus we besloten dat ik voor Chloé zou zorgen. Toen ze drie jaar later naar de basisschool ging, solliciteerde ik op tientallen boekhoudkundige en administratieve banen. Ik sleepte slechts één sollicitatiegesprek in de wacht, waarbij ik besepte dat ik nogal wat onvolkomenheden had: ik had geen enkele werkervaring, ik had mezelf een pauze van drie jaar toegestaan om met een baby te spelen, en ik was zo verwaand om ‘nee’ te antwoorden op de vraag ‘kan iemand in een noodgeval voor je kind zorgen?’. Ik was niet opgewassen tegen het grote aantal strijdlustige en overgekwalficeerde kan-

didaten bij wie de prioriteiten niet in de baarmoeder hadden geleefd.

Ik accepteerde dus het voorstel van Tony, een vriend van Mathias die een restaurant had. De eerste zeven jaar deed ik alleen de lunch, want zo kon ik tijd met mijn dochters doorbrengen. Tot ik geen andere keus meer had dan ook 's avonds te gaan werken.

Ik heb net het gordijn naar beneden gelaten als Tony me vanuit zijn kantoor roept. Ik ga naar hem toe en ga tegenover hem zitten.

‘Je weet dat ik je graag mag, Anna.’

Situs inversus. Dat begint slecht.

‘Hoelang werk je hier nou al, een jaar of tien?’

‘Veertien.’

‘Veertien, de tijd vliegt. Ik herinner me je sollicitatiegesprek nog, je was één en al...’

‘Kom ter zake, Tony.’

Hij masseert zijn slapen met zijn vingertoppen en zucht.

‘Estelle is haar baan kwijt, ik wil haar graag in dienst nemen.’

‘Ah! Wat een geruststelling. Ik dacht dat je slecht nieuws zou hebben! Ik weet niet zeker of het een goed idee is met het oog op je vrouw, maar dat is jouw probleem. Wanneer begint ze?’

Hij schudt zijn hoofd.

‘Ik wil haar *voor jou in de plaats* aannemen, Anna.’

Het duurt een paar seconden voor die informatie tot mijn hersenen doordringt.

‘Hoe bedoel je, voor mij in de plaats? Dat kun je niet maken!’

‘Ik weet het, er is geen enkele reden om je te ontslaan, al vind je altijd wel iets als je goed zoekt. Maar dat zal ik niet doen, dat verdien je niet. Ik heb een voorstel: we gaan met wederzijds goedvinden uit elkaar, we sluiten een overeenkomst en ik geef je een enveloppe om je te bedanken.’

Ik weet niet hoelang ik daar blijf zitten zonder te reageren. Lang genoeg om na te denken over alle rekeningen die ik nu al niet kan

betalen. Lang genoeg om me de koelkast nog leger voor te stellen dan hij nu is. Lang genoeg om te begrijpen dat er nog meer telefoontjes van deurwaarders zullen komen. Lang genoeg om me het hoofd van mijn dochters voor te stellen als ik ze vertel dat hun moeder werkloos is.

‘Nou, wat vind je ervan?’

Ik schuif mijn stoel naar achteren en sta op.

‘Fuck you, Tony.’

De avonturen van Chloé

Ik wil jullie allereerst bedanken voor al jullie berichten. Toen ik deze blog een jaar geleden begon, kon ik me niet voorstellen dat zoveel mensen de gedachten van een zeventienjarige tiener die niet lekker in haar vel zit zouden lezen. Bedankt. <3

Chloé

Ik zette mijn muts recht en wierp een laatste blik in de spiegel. Perfect. Achter mijn foundation en lippenstift was ik klaar om de dag te beginnen.

Ik rende de drie verdiepingen naar beneden terwijl ik mijn oortjes indeed. De voordeur was nog steeds stuk en de koude wind joeg het trappenhuis in. Kon hij die pislucht maar meenemen.

Lily stond al bij de bushalte. Ze gebaarde met haar hand, ik negeerde haar en liep door. Ook deze ochtend ging ik niet met haar mee.

Waarom zou ik nog naar school gaan? Mijn toekomst was al uitgestippeld. Over drie maanden zou ik cum laude slagen voor mijn eindexamen en me bij de letterenfaculteit inschrijven. Ik zou er nooit naartoe gaan.

In het slechtste geval moet je betalen om te studeren en in het beste geval loopt het nergens op uit.

Gisterochtend kreeg mama weer een aangetekende brief. Ze verstopte hem onder haar broeken, bij de andere, maar ik ben niet gek. Naast haar baan in het restaurant doet ze ook strijkwerk voor

de buren. Ik kan niet langer op haar kosten leven. Volgend jaar ga ik werken.

Ik doorkruiste de stad en zag haar ontwaken. 's Ochtends ruikt het nog naar hoop. Misschien is dit wel de dag dat alles anders wordt. Een ontmoeting. Een idee. Een oplossing. Een vertrek.

Elke ochtend zet ik in mijn hoofd mijn dromen met potlood op papier. Elke avond gum ik ze weer uit.

Ik zwaaide naar iedereen die ik tegenkwam. In de vijf jaar dat we hier wonen heb ik iedereen leren kennen. Leïla die Assia en Elias naar school bracht. Mevrouw Lopez die haar koffie voor het raam dronk. Ahmed die naar zijn auto liep. Marcel die zijn twee chihuahua's uitliet. Nina die rende om de bus niet te missen. Jordan die zijn scooter niet aan de praat kreeg. Ludmila die een sigaret rookte voor de ingang van gebouw D.

'Ik verwachtte je al,' zei ze terwijl ze de deur opendeed.

Ze woont op de zevende verdieping, in een eenkamerflat. Ik kwam er voor het eerst. Ze gebaarde me op de bedbank te gaan zitten.

'Malik verzekerde me dat je betrouwbaar bent,' zei ze terwijl ze een pakje van onder de salontafel pakte. 'Is dat inderdaad zo?'

'Ik ben betrouwbaar.'

'Van wie koop je meestal?'

'Ik heb nog nooit gekocht, dit is de eerste keer. Ik rook de djonko's van mijn vrienden.'

'Oké, Laat je ring 'ns zien.'

Ik gaf haar mijn gouden ring, ze bestudeerde hem alsof ze een deskundige was.

'Die is een tien waard, oké?'

Ik knikte overtuigend om te verbergen dat ik niet wist wat 'een tien' was. Ze liet me een bruin vierkant blokje zien, verpakte het in aluminiumfolie en stopte het in mijn hand.

'Als ze het vragen zeg je dat Jo het je heeft verkocht.'

Ik stopte het pakje in mijn rugzak, tussen de schriften en schoolboeken, en daarna liep ik naar de deur. Ik wilde hem net dichtdoen toen Ludmila riep: ‘Was jij nou die chick die die schrijfwedstrijd vorig jaar gewonnen heeft?’

Ik deed net of ik het niet hoorde en trok de deur dicht.

Lily

3 maart

Lieve Marcel,

Zaterdag heb ik van Peettante een dagboek gekregen voor mijn twaalfde verjaardag: jij. Ze is best aardig, waarschijnlijk ter compensatie van haar rattentandjes, maar dit was echt *too much*. Ik heb het nut van een dagboek nooit begrepen en ik heb al genoeg taakjes. Maar het ergste is nog dat ze jou heeft gekozen met een roze omslag met hartjes. Alleen de pailletten missen nog.

Ik was niet van plan je aan te raken, ik had je in de keuken laten liggen in de hoop dat mama of Chloé je samen met de reclamefolders zou weggooiden, maar er is daarstraks iets gebeurd wat ik echt aan iemand kwijt moet en wat ik aan niemand kan vertellen. Ik heb toen je omslag met een rode marker gekleurd, ik heb er een hangslotje aan gehangen (twee voorzorgsmaatregelen zijn beter dan één), en ik heb de perfecte verstopplek gevonden, maar ik zeg niet waar. (Chloé, als je dit leest, hou daar meteen mee op of ik zeg tegen mama dat jij haar bh's steelt.)

Je heet trouwens Marcel, ik hoop dat je dat leuk vindt. Dat is omdat je rood bent, net als Marcel Musson, die kale van de eerste verdieping.

Ik weet niet of ik je vaak ga schrijven, als het net als puistjes-crème is ga ik het vaak vergeten. Maar ik zal het proberen.

Oké, ik ga beginnen.

Vanochtend in de bus had ik buikpijn. Ik had mijn cornflakes

zelfs niet op, heel vreemd, maar ik dacht dat het door het proefwerk Engels kwam, ik kende de onregelmatige werkwoorden niet goed en daar werd ik gestrest van. Maar na het proefwerk had ik nog steeds pijn. Dus toen dacht ik dat het door het eten van gisteravond kwam. Chloé en ik hadden stoofvlees opgewarmd dat mama uit het restaurant had meegenomen, het was echt goor.

Bij gym gingen we basketballen. Ik riep tien minuten lang naar Theo dat hij de bal naar me moest passen en dat deed hij precies op het moment dat ik mijn haar vastdeed. Ik ving de bal met mijn neus, die ging bloeden, dus de gymleraar haalde me van het veld.

Ik stond aan de rand van het veld met mijn hoofd naar achteren en wc-papier in mijn neusgaten (er waren geen watjes), toen ik achter me gelach hoorde. Het waren twee jongens en een meisje uit 2C die op de banken zaten. Ze keken allemaal naar mij. Een donkerharig meisje met een rotkop vroeg of ik een bal tegen mijn kont had gekregen. Ik zei van niet, alleen tegen mijn neus. Ze zaten te lachen terwijl ze naar mijn billen keken en ineens snapte ik het. Dat verklaarde de buikpijn; mama heeft me vaak uitgelegd hoe ongesteld zijn werkt. En dat werd ik precies op de dag dat ik mijn witte joggingbroek droeg.

Ik liep achteruit naar de deur en langs de muur naar de kleedkamer. Ik had overal bloed, ik wist niet dat je er zoveel van verloor, mijn onderbroek was een soort crimescene. Ik maakte hem zo goed mogelijk schoon en stopte er een paar wc-papertjes in om me te beschermen, maar ik zag al snel dat dat niet genoeg was, dus toen heb ik de wc-rol platgedrukt en in zijn geheel in mijn onderbroek gestopt.

Ik heb de hele dag zijdelings bewogen met mijn jas om mijn middel, maar blijkbaar heeft niemand iets gezien. Ik moet tegen mama zeggen dat ze maandverband moet kopen.

Kusjes Marcel,

Lily

PS: het kan zijn dat ik niet ongesteld ben maar dat het een hersenbloeding is die naar beneden stroomt door die bal tegen mijn hoofd en dat ik morgen dood ben.

Anna

Het ontbijt is altijd weer hetzelfde: ik zeg dat er geen tv gekeken mag worden, ik probeer een gesprek te voeren dat altijd op stilte uitloopt, en daarna overtuig ik mezelf ervan dat onze ogen op het scherm richten ook een manier is om allemaal dezelfde kant op te kijken.

Lily is geboeid door een tekenfilm en schenkt melk in haar kom.

‘Mama, wil je de volgende keer echte cornflakes kopen?’

‘Zet de tv alsjeblieft wat zachter. Zijn dat geen echte?’

Ze kijkt even weg van het scherm en staart me met haar groene ogen aan.

‘Dat weet je best, het is geen merk, het lijkt wel plastic! Je moet die van het middelste schap nemen, die helemaal onderaan zijn goor.’

Ik heb geen tijd om te antwoorden, Chloé steekt haar hoofd door de kier van de deur, roept ‘doei!’ en verdwijnt. Ik ren haar achterna en houd haar tegen als ze de trap af wil rennen.

‘Chloé, kom je een paar minuutjes bij ons zitten?’

Ze draait zich zuchtend om. Ze heeft haar foundation met een spray aangebracht.

‘Ik heb geen honger.’

‘Dat weet ik, zoals elke ochtend. Maar je kunt toch wel even bij ons komen zitten? Het is het enige moment dat we elkaar kunnen zien.’

‘En door wie komt dat?’ zegt ze terwijl ze me een vernietigende blik toewerpt voor ze de trap af rent.

Ik sta nog midden op de overloop als de intercom gaat. Ik antwoord niet, ik verwacht niemand en negen van de tien keer is het iemand die rolluiken wil verkopen of is het een jehova.

Twee minuten later wordt er op de deur geklopt. Op mijn tenen loop ik naar het kijkgat, aan de andere kant staat een man die eruitziet als een dokter die een darmonderzoek gaat verrichten. Ik weet al hoe dit verdergaat, maar ik heb geen keus meer. Ik doe open.

‘Mevrouw Moulineau? Hallo, ik ben meneer Renard, gerechts-deurwaarder, mag ik binnenkomen?’

Het is een retorische vraag, hij staat al binnen voor het vraagteken. Hij raadpleegt een dossier en haalt er een papier uit. Ik doe de deur van de woonkamer dicht zodat Lily ons niet hoort.

‘Ik ben blij u te zien, ik neem aan dat u al mijn berichten niet ontvangen hebt?’

‘Ik heb ze wel ontvangen. Sorry, ik...’

‘Dus dan weet u waarom ik hier ben,’ onderbreekt hij me. ‘Ik overhandig u persoonlijk het dwangbevel om uw kredietverstrekker Cefitis 5225 euro te betalen.’

Ik neem het document en de pen die hij me aanreikt aan, lees het diagonaal, leun tegen de muur en zet mijn handtekening.

‘Mag ik u iets vragen, meneer Renard?’ vraag ik terwijl ik hem het papier teruggeef.

‘Gaat uw gang.’

‘Als ik meerdere maandelijkse termijnen niet heb kunnen betalen, denkt u dan echt dat ik in één keer 5225 euro kan neerleggen?’

Hij haalt zijn schouders op en glimlacht meewarig.

‘Het spijt me, de schuldeiser heeft geduld gehad, maar u bent uw verplichtingen niet nagekomen.’

‘Ik zweer u dat ik mijn best doe! Ik betaal al jaren 110 euro per maand om deze lening af te betalen, behalve drie keer, omdat het

toen niet lukte. Écht niet. Ze kunnen om die reden niet de hele afbetaling vragen!’

‘Dat kunnen ze wel. Cefitis heeft u een betalingsregeling voorgesteld om uw achterstand in te lopen, maar daar hebt u maar één keer aan voldaan. Ik had u een regeling kunnen voorstellen, maar u hebt niet gereageerd. Nu is het helaas te laat om het te bespreken.’

Ik heb zin om te protesteren, om te smeken. Om te zweren dat ik niet te kwader trouw ben, dat ik die fucking betalingsregeling probeer na te komen, deze betalingsregeling en die van andere schuldeisers, dat alles wat ik verdien naar het afbetalen van mijn schulden gaat, dat ik soms maanden het hoofd boven water kan houden, maar dat er dan een golf komt die me laat verzuipen. De cardanas van de auto die losgeschoten is, of de wasmachine, een schoolreisje voor Lily of een nieuwe bh-maat voor Chloé. Sommige mensen houden van verrassingen, ik droom ervan ze niet meer te hebben. Ik heb zin om tegen hem te zeggen dat ik dit geld niet heb gebruikt om mezelf op een weekje in de zon te trakteren of om sieraden te kopen. Dat als ik niet echt in het nauw had gezeten, ik nooit een lening met zo’n krankzinnige rente zou hebben afgesloten. Ik zou hem dat allemaal willen zeggen, maar het enige wat ik kan is een beetje kermen en in huilen uitbarsten.

De deurwaarder voelt zich niet op zijn gemak, en ik voel me niet op mijn gemak omdat ik hem zich niet op zijn gemak laat voelen. Terwijl ik mezelf probeer te herpakken kucht hij; hij brengt zijn arm naar mijn schouder maar bedenkt dan dat ik niet zijn vriendin ben en bladert door zijn papieren.

‘Het spijt me zeer,’ zegt hij uiteindelijk.

‘En als ik niet kan betalen, wat gebeurt er dan?’

Hij zucht. ‘Dan krijgt u een dagvaarding om met alle middelen die u ter beschikking staan aan de vordering te voldoen. Mijn ervaring is dat dat lukt, geloof me maar.’

‘Een beslaglegging?’

‘Bijvoorbeeld.’

‘Perfect, we hebben de oplossing gevonden! Mijn auto is bijna twintig jaar oud, de ruiten en de derde versnelling zijn stuk, maar we moeten daar wel 30 euro voor kunnen krijgen, dan blijft er nog maar 5195 euro over. Of anders kan ik mijn sociale huurwoning onderverhuren, een vierkamerappartement met een onvoorspelbare lift, dat moet wel wat opbrengen, wat denkt u...’

Ik heb geen tijd om mijn zin af te maken, de deur van de woonkamer gaat open en Lily staat daar met een melksnor. Ze frons haar wenkbrauwen omdat ze de tranen op mijn wangen ziet.

‘Wat is er?’

‘Niks,’ antwoord ik terwijl ik de tranen met de rug van mijn hand wegveeg.

Ze wijst met haar kin naar de deurwaarder. Ze heeft blijkbaar alles gehoord.

‘Waarom huil je? Komt het door meneer Corbeau?’

‘Meneer Renard,’ verbetert hij. ‘Ik wilde net weggaan, ik wens u een prettige dag.’

Hij doet de deur open, kijkt me een laatste keer aan en loopt het trappenhuis in. Voor ik de deur helemaal dicht heb gedaan steekt Lily haar hoofd door de kier en roept: ‘U hebt best mooie veren, maar uw gezang stinkt naar kaas.’

Daarna trekt ze haar donsjack aan, doet haar rugzak om en vertrekt ook.